

Anders Barstad

Anders Barstad er sosiolog og forsker i Statistisk sentralbyrå, Seksjon for demografi og leveårsforskning.

Hans viktigste interesseområder er psykisk helse og livskvalitet, sosial integrasjon og tilhørighet, bysosiologi og utvikling i levekårene. Han har blant annet publisert: «På vei mot det gode samfunn?», Statistiske analyser 64 (sammen med Ottar Hellevik), «Levekår og flyttemønstre i Oslo indre øst», Rapporter 2006/15 (med flere medforfattere).

(anders.barstad@ssb.no)

Begeistring – bare for de unge?

I kultromanen til Erlend Loe, «Naiv. Super», skriver hovedpersonen lister over det han har, og det han mangler. Begeistring inngår i oversikten over det som mangler. Senere i romanen skriver han en liste over alt som pleide å begeistre ham i barndommen, en skikkelig lang liste med 53 ting! Den inneholder alt fra bæsje og tiss og såpebobler til brannmenn, trikken og verdensrommet. «Når jeg ikke sov, sprang jeg rundt og var begeistret. Jeg gikk aldri. Jeg sprang». Hovedpersonen tør ikke skrive en tilsvarende liste over kildene til begeistring i nåtiden, i frykt for at den skal bli altfor kort.

Ordet «begeistring» er opprinnelig tysk, og betyr egentlig «beåndet». Et beslektet ord på norsk er «entusiasme», av det greske ordet en-theos («med Gud i seg»), som betyr henrykkelse, sterk begeistring, iver eller glød (Bokmålsordboka). Mister vi, slik Loe antyder, evnen til begeistring og entusiasme etter hvert som vi kommer til skjells år og alder? Eller er det mulig å ta barndommens begeistring med seg videre i livsløpet, utvide den til stadig nye interesseområder?

Begeistret – ikke heftig

I LOGG-undersøkelsen stilles det en serie av spørsmål om følelser som intervjupersonen har hatt i løpet av de siste to ukene, blant annet «begeistret». Nesten halvparten, 47 prosent av befolkningen, hadde vært begeistret «en hel del» eller «i stor grad». Bare 4 prosent hadde «overhodet ikke» vært begeistret.

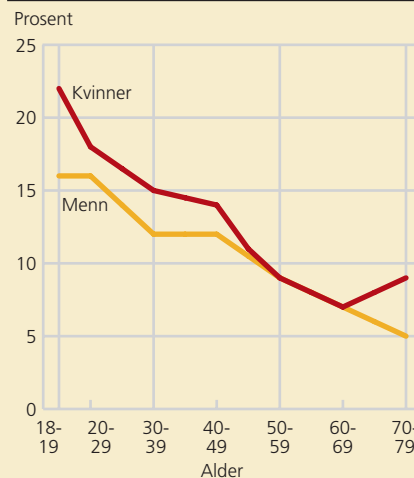
Den norske befolkningen er med andre ord på pluss-siden i «begeistringsregnskapet». På den annen side ser det ikke ut til at de virkelig heftige begeistringsopplevelsene er særlig utbredt; bare en av ti (11 prosent) har i stor grad vært begeistret.

Figur 1 viser sammenhengen mellom alder og stor grad av begeistring. Den sterke begeistringen avtar nokså markant med økende alder. Ytterpunktene utgjøres av eldre menn og unge kvinner; mer enn fire ganger så mange unge kvinner som eldre menn hadde opplevd stor

grad av begeistring (tallene for kvinner og menn i aldersgruppen 18-19 år er usikre siden de utgjør en liten gruppe i utvalget).

Det er likevel langt fra slik at alderdom er ensbetydende med et liv uten entusiasme og begeistring. Hvis vi også tar med dem som har opplevd begeistring «en hel del», øker andelen begeistrede til vel 30 prosent blant de eldste mennene. Bare 6 prosent av de eldste mennene og 9 prosent av kvinnene i samme alder har «overhodet ikke» opplevd å være begeistret.

Figur 1. I stor grad hatt en følelse av å være begeistret i løpet av de siste to ukene. Menn og kvinner i ulike aldersgrupper. 2007. Prosent

Kilde: LOGG 2007, SSB og NOVA.

Vennskap = begeistring

Ved siden av å være ung, hva er det som ellers kjennetegner dem som har sterke følelser av entusiasme og begeistring? En foreløpig analyse av LOGG tyder på at de framfor alt har ett kjennetegn, «alt annet likt»: god kontakt med venner. Jo sterkere vennkontakt, jo mer begeistring! Andre kjennetegn ved de begeistrede er god helse, god økonomi og bosted i sentrale strøk. Det siste funnet er kanskje det mest overraskende, og har muligens sammenheng med det mangfoldige kultur- og underholdningstilbudet i denne delen av landet.

Vennskapets betydning må forstås i lys av at venner ofte gjør lystbetonte og morsomme ting sammen; typiske vennsaktiviteter er dans, drikking og fortrolige samtaler. Den amerikanske forskeren med det umulige navnet, Mihály Csíkszentmihályi, hevder at familien først og fremst gir følelsesmessig trygghet, mens samværet med venner har et sterkere innslag av eventyr og spenning. På jobben må vi opptre i henhold til yrkeslivets rolleforventninger, i familiens skjød må vi være gode foreldre, sønner eller døtre. Det er blant vennene vi kan «slå ut håret» og «være oss selv»: synge, danse, slå vitser, leke.

Skjønnlitteraturen kan ha mye å lære oss, både om begeistring og om vennskap. Hovedpersonen i «Naiv.Super» gjenfinner mye av begeistringens i livet gjennom lek og moro, en god bror og en kjæreste (samtidig som han passer på å unngå kontakt med sin dårlige venn i Statistisk sentralbyrå ...). Noen ganger er de beste vennene også familiemedlemmer.

Det store i det små

Henrik Wergeland er begeistringens dikter framfor noen i norsk litteratur. I skrivende stund feires ennå 200-årsjubiléet for hans fødsel. Wergelands poesi viser betydningen av måten vi fortolker og «ser» verden på. Hans evne til å la seg begeistre av naturen og se «det store i

det små» er helt uforlignelig. Som i dette avsnittet fra «Mig selv»:

«Min Kats Strygen
mod min kind
udglatter alle
Hjertesaar.
I min Hunds Øje
sænker jeg mine
Sorger som i en dyb
Brønd»

I diktet «Til Foråret» beskriver han vårens første gress som «... mer verd enn en smaragd». I et annet dikt hylles grantreet som naturens katedral: «Hvor lød en messe from som den/en fugl sang i min gran?». Wergelands poesi er en uendelig kilde å øse av for dem som vil la seg inspirere til å se på verden med større begeistring.